

CYNGOR SIR CEREDIGION

<u>Adroddiad i'r:</u>	Pwyllgor Moeseg a Safonau
<u>Dyddiad y cyfarfod:</u>	4 Rhagfyr 2023
<u>Teitl:</u>	Adborth o'r gweithdy ynghylch asesiad cydymffurfio arweinwyr y grwpiau gwleidyddol
<u>Pwrpas yr adroddiad:</u>	Sicrhau cydymffurfiaeth â Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau 2021: Adran 62 ac Adran 63

Cefndir

Mae gan Arweinwyr y Grwpiau ddwy ddyletswydd statudol newydd:

- i. Cymryd camau rhesymol i hybu a chynnal safonau ymddygiad uchel gan aelodau o'r grŵp
- ii. Cydweithredu â'r Pwyllgor Safonau wrth arfer swyddogaethau'r pwyllgor safonau.

Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021: Adran 62

O dan god ymddygiad y Cyngorwyr, gellid ystyried bod arweinwyr grwpiau sy'n methu â chyflawni'r dyletswyddau yn dwyn anfri ar eu swydd. Nid yw'r ddyletswydd yn gwneud arweinwyr grwpiau yn atebol am ymddygiad eu haelodau.

Mae dyletswydd ar y Pwyllgor Moeseg a Safonau i:

- a) fonitro cydymffurfiaeth arweinwyr grwpiau gwleidyddol y cyngor â'u dyletswyddau, a hefyd
- b) cyngori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi arweinwyr grwpiau gwleidyddol ar y Cyngor ynghylch materion sy'n ymwneud â'r dyletswyddau hynny.

Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021: Adran 63

Hefyd mae gan y Pwyllgor Moeseg a Safonau ddyletswydd i baratoi adroddiad blynyddol sydd:

- a) yn gorfod cynnwys asesiad y pwyllgor o'r graddau y mae arweinwyr y grwpiau gwleidyddol ar y Cyngor wedi cydymffurfio â'u dyletswyddau, a
- b) yn cynnwys argymhellion neu sylwadau am hyd a lled y gydymffurfiaeth â'r dyletswyddau newydd hyn.

Yng nghyfarfod y Pwyllgor Moeseg a Safonau ar 5 Mehefin 2023, ystyriwyd Asesiad Cydymffurfio cyntaf Arweinwyr y Grwpiau Gwleidyddol. Roedd Arweinwyr y Grwpiau wedi cwblhau eu hadroddiadau erbyn 20 Ebrill 2023. Ar 15 Mai 2023, cynhaliwyd gweithdy gyda phob un o arweinwyr y grwpiau yn unigol:

- Y Cyngorydd Bryan Davies (Plaid Cymru)
- Y Cyngorydd Elizabeth Evans (Y Democratiaid Rhyddfrydol)

· Y Cyngorydd Gareth Lloyd (Y Grŵp Annibynnol)

Bu i'r Pwyllgor asesu i ba raddau yr oedd arweinwyr y grwpiau gwleidyddol wedi:

1. cymryd camau rhesymol i hybu a chynnal safonau ymddygiad uchel gan aelodau'r grŵp
2. cydweithredu â'r Pwyllgor wrth arfer swyddogaethau'r Pwyllgor
3. nodi unrhyw anghenion o ran hyfforddiant.

Y Sefyllfa Bresennol

Bu newid yn y canllawiau statudol ac anstatudol sydd wedi'u cydgrynhoi ar gyfer prif gynghorau yng Nghymru. Gallwch weld y newid yn Rhan 2, Adran 6.0, paragraff 6.4 o'r canllawiau.

Mae'r canllawiau wedi'u newid i nodi y dylai'r pwyllgorau safonau (yn hytrach na chadeiryddion y pwyllgorau safonau) gwrdd ag arweinwyr grwpiau ar ddechrau pob blwyddyn gyngor i gytuno ar nifer o faterion.

Mae'r canllawiau diwygiedig wedi'u cyhoeddi ar y gwefannau canlynol:

[Canllawiau statudol ac anstatudol ar ddemocratiaeth o fewn prif gynghorau | LLYW.CYMRU](#)

[Statutory and non-statutory guidance on democracy within principal councils | GOV.WALES](#)

Mae'r dolenni hyn wedi'u rhannu â'r Pwyllgor yn flaenorol.

Yng nghyfarfod y Pwyllgor Moeseg a Safonau ar 15 Tachwedd 2023, cafodd templed yr asesiad cydymffurfio ei adolygu a'i ddiwygio yn wyneb y canllawiau terfynol.

Cynhaliodd y Pwyllgor weithdy gydag arweinwyr y grwpiau ar 17 Tachwedd 2023. Ystyriwyd y canlynol:

- Y mecanwaith adrodd
- Y mecanwaith ar gyfer rhoi adborth
- Amllder cyfarfodydd
- Y trothwy asesu.

Yn benodol, gwnaeth y gweithdy ystyried y canlynol:

4.36 Ar ddechrau pob blwyddyn gyngor, dylai arweinwyr grwpiau gwleidyddol gwrdd â'r pwyllgor safonau i gytuno ar yr hyn a ganlyn:

- Sut y bydd arweinwyr grwpiau a'r pwyllgor safonau yn cydweithio i sicrhau safonau ymddygiad priodol;
- Amllder y cyfarfodydd rhwng arweinwyr grwpiau a'r pwyllgor safonau drwy

- gydol y flwyddyn;
- Y trothwy y bydd y pwyllgor safonau yn ei ddefnyddio i ganfod a yw'n fodlon bod arweinwyr grwpiau gwleidyddol wedi cydymffurfio â dyletswyddau Deddf 2021;
- Y mecanwaith i arweinwyr grwpiau gwleidyddol ddarparu adroddiadau i'r pwyllgor safonau am y camau y maent wedi'u cymryd i gydymffurfio â'r dyletswyddau yn Neddf 2021.

Daeth y gweithdy i'r casgliadau canlynol:

Sut y byddwn ni'n gweithio gyda'n gilydd

- Byddwn yn cwrdd yn unol â'r amserlen a gytunwyd iddi.
- Byddwn yn asesu yn unol â'r trothwy a gytunwyd iddo.
- Byddwn yn defnyddio'r templed i adrodd yn flynyddol gan roi tystiolaeth briodol.
- Bydd y ddwy ochr yn rhoi adborth.

Amllder y cyfarfodydd

- Bydd arweinwyr y grwpiau yn dod i un cyfarfod ffurfiol bob blwyddyn (caiff hyn ei adolygu yn flynyddol) (Ionawr 2024).
- Caiff gweithdy anffurfiol ei gynnal ar ddechrau'r flwyddyn fwrdeistrefol yn unol â pharagraff 4.36 o'r canllawiau statudol (Mai 2024).
- Caiff gweithdy anffurfiol ei gynnal ym mis Ebrill bob blwyddyn i asesu cydymffurfiaeth. Bydd y Pwyllgor yn cwrdd ag arweinwyr y grwpiau gwleidyddol yn unigol i ystyried eu hasesiad cydymffurfio.
- Bydd gwahoddiad agored i arweinwyr y grwpiau ddod i unrhyw un o gyfarfodydd ffurfiol y Pwyllgor Moeseg a Safonau.
- Bydd arweinwyr y grwpiau yn dod i un o gyfarfodydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau os bydd ganddynt bryderon am unrhyw faterion.

Y trothwy asesu

- Dylai pob Arweinydd Grŵp sicrhau bod aelodau eu grwpiau yn cwblhau'r hyfforddiant ar-lein ynghylch y cyfryngau cymdeithasol o fewn 6 mis. Bydd y Gwasanaethau Democraataidd yn darparu'r wybodaeth i arweinwyr y grwpiau.
- Dylai hyfforddiant ychwanegol gael ei ddarparu yn 2023/2024 i sicrhau bod Arweinwyr y Grwpiau yn cwblhau'r templedi mewn modd digonol gan gynnwys mwy o fetrigau a thystiolaeth. Cafodd yr hyfforddiant hwn ei ddarparu yn ystod y gweithdy a gynhaliwyd ar 17 Tachwedd 2023. Gall Arweinwyr y Grwpiau gysylltu â'r Swyddog Monitro am unrhyw gymorth ychwanegol y mae ei angen arnynt.
- Parhau i ymgysylltu â'r Pwyllgor Moeseg a Safonau a'r Swyddog Monitro mewn modd rhagweithiol.
- Parhau i ymgysylltu ag arweinwyr y grwpiau eraill i ddysgu oddi wrthynt a chefnogi ei gilydd i hyrwyddo ymddygiad cadarnhaol.

- Parhau i ddefnyddio cyfarfodydd y grwpiau i ddarparu cyfleoedd i fentora'n anffurfiol.
- Parhau i ddefnyddio cyfarfodydd y grwpiau i rannu achosion a gwersi a ddysgwyd, a dylid ystyried cynnwys achosion Panel Dyfarnu Cymru / Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru fel eitem sefydlog ar yr agenda.
- Argymhell i'r aelodau na ddylent lofnodi deisebau.
- Mynd i'r cyfarfodydd chwarterol a gynhelir yn rheolaidd gyda'r Swyddog Monitro.
- Cwblhau'r templed bob blwyddyn gan roi tystiolaeth/enghreifftiau o'r camau a gymerwyd
- Annog aelodau'r grwpiau i fynd i hyfforddiant pan fydd unrhyw faterion neilltuol yn codi e.e. hiliaeth.

Adrodd / rhoi adborth / cyflwyno tystiolaeth

- Caiff y templed a ddiweddarwyd yn y Pwyllgor Moeseg a Safonau ar 15 Tachwedd 2023 ei gwblhau ac yn dilyn hynny, cynhelir cyfarfodydd unigol gyda'r Pwyllgor Moeseg a Safonau.
- Bydd y Swyddog Monitro yn rhoi adborth i arweinwyr y grwpiau gwleidyddol.
- Gall y dystiolaeth sy'n cael ei chynnwys ar y templed cydymffurfio gynnwys enghreifftiau o'r hyfforddiant a wnaed (gan gynnwys y niferoedd, y dyddiadau a'r pynciau), dyddiadau'r cyfarfodydd a gynhaliwyd a'r tueddiadau o ran cwynion a brofwyd fesul grŵp. Cedwir cyfrinachedd ym mhob achos unigol.

Sylwadau cyffredinol

- Roedd aelodau'r Pwyllgor ac arweinwyr y grwpiau gwleidyddol yn hapus â'r broses bresennol yn amodol ar yr uchod.
- Ni chafodd unrhyw bryderon sylweddol eu nodi.
- Mynegodd Arweinwyr y Grwpiau bryderon nad oedd modd iddynt sicrhau safonau da o ymddygiad ac mai'r unig beth yr oeddent yn medru ei wneud oedd annog ymddygiad da. Byddai Cadeirydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau yn codi pryderon arweinwyr y grwpiau gwleidyddol ynghylch y defnydd o'r gair 'sicrhau' yn y canllawiau statudol pan fyddai'n mynd i Fforwm Cenedlaethol y Pwyllgorau Safonau.
- Mae'r berthynas rhwng arweinwyr y grwpiau a'r Pwyllgor Moeseg a Safonau yn dda ac mae'r ddwy ochr yn edrych ymlaen at weithio gyda'i gilydd mewn modd adeiladol.
- Cydnabuwyd nad oedd yr adborth yn dilyn y cyfarfod ym mis Mai 2023 i fod yn negyddol – roedd pob un ohonom yn dysgu proses newydd ac roeddem yn ystyried ffyrdd o wella'r broses honno.

Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol:

A gwblhawyd Asesiad Effaith Integredig? Os naddo, nodwch pam

Naddo

Crynodeb o'r Asesiad Effaith Integredig:

Hirdymor: Ddim yn berthnasol
Cydweithio: Ddim yn berthnasol
Cynnwys: Ddim yn berthnasol
Atal: Ddim yn berthnasol
Integreiddio: Ddim yn berthnasol

Argymhellion:

Nodi'r canlynol:

- a) casgliadau'r gweithdy;
- b) bod arweinwyr y grwpiau gwleidyddol wedi'u gwahodd i'r Pwyllgor Moeseg a Safonau ar 10 Ionawr 2024
- c) y byddai gweithdy gyda phob un o arweinwyr y grwpiau gwleidyddol yn unigol yn cael ei drefnu ym mis Ebrill i gynnal yr asesiad cydymffurfio a
- d) y byddai gweithdy gydag arweinwyr y grwpiau gwleidyddol yn cael ei gynnal ym mis Mai.

Enw cyswllt: Lisa Evans

Swydd: Swyddog Craffu a Safonau

Dyddiad y cyfarfod: 17/11/23